

Мозоль Наталія Іванівна, професор
кафедри теорії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент

МОРАЛЬНО-ПРАВОВА РЕГУЛЯЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В умовах входження України в світовий інформаційний простір і реформування усіх сфер життєдіяльності держави на правоохоронні органи покладається особлива відповідальність по укріпленню правопорядку і законності, захисту і забезпеченню прав і свобод громадян.

За роки незалежності в Україні назріла нагальна потреба у реформуванні всієї системи МВС, викликана перетворенням органів внутрішніх справ на політичний інструмент, зростанням недовіри громадян, до діяльності міліції, масова корупція та бюрократизм. У 2014-2015 рр. в Україні почали втілюватися у життя концептуальні реформи в принципах і структурі діяльності органів й підрозділів Міністерства внутрішніх справ. Головною метою цих змін стала трансформація системи МВС України в правоохоронне відомство європейського зразка, провідним критерієм оцінки результативності роботи якого має стати не статистичні показники, а дотримання основоположних прав і свобод людини і громадянина, ступінь їх захищеності [1, с. 34].

Орієнтиром діяльності поліції для України є практика Європейського суду з прав людини та положення Європейського кодексу поліцейської етики. Сама по собі зміна термінів («міліція» на «поліцію») не забезпечує якісні зміни діяльності правоохоронців. Тільки усвідомлення кожним з них того професійного обов'язку, що покладається на працівника оновленої поліцейської служби, мобілізуватиме як фізичні, так і

духовні сили, набуті професійні знання для виконання високої місії стражу порядку в демократичній державі.

У Законі «Про Національну поліцію» містяться концептуальні основи функціонування правоохоронних органів нової якості, змінюються засадничі принципи їх діяльності: з контрольно-репресивних вони трансформуються на сервісні. Основними завданнями органів Національної поліції України визначаються надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Слід відмітити, що якість роботи правоохоронних органів залежить не стільки від їх назви, скільки від практики добору кадрів, організації їхньої роботи, матеріально-технічного забезпечення та комунікації поліцейських із суспільством [5]. Для суспільства важливо, щоб виконання поліцією своїх завдань відбувалося на етичних засадах і демократичних цінностях. Якщо поліція задовольняє ці вимоги, вона може розраховувати на довіру і співпрацю громадськості [3, с. 24].

В європейських країнах домінантною стає тенденція інтеграції поліції в громадянське суспільство, наближення її до населення, трендом є гасло: «Діяльність поліції в інтересах громади» (community policing). Для цього поліція наділяється статусом органу публічної служби, а не просто органом, відповідального за застосування закону.

Принцип законності вимагає від поліцейських беззаперечного підпорядкування виключно нормативним правилам, забезпечуючи тим самим об'єктивне, неупереджене виконання своїх обов'язків. Поряд з принципом дотримання прав громадян науковцями розглядаються такі принципи діяльності поліції як принципи гуманізму, поваги до особистості та її гідності, демократизму, справедливості, рівності. На рівні суспільної свідомості гостро постає потреба в принципово

нових професійно-особистісних якостях співробітників правоохоронних органів, в зміні професійної свідомості правоохоронців, в якій домінуючими стануть прогресивні для сучасного суспільства морально-правові цінності та принципи – справедливість, гуманізм, патріотизм, законність, а визначальними мотивами – совість, моральний обов'язок, відповідальність.

Співробітники національної поліції у своїй повсякденній діяльності покликані сприяти адаптації громадян до дотримання тих морально-правових норм, які встановлені в суспільстві. Це зумовлює необхідність звернення до знань у галузі моралі, що допоможуть в професійній діяльності більш точно орієнтуватися в обстановці, правильно кваліфікувати як власну поведінку, так і дії інших людей, розуміти систему їхньої мотивації. Значення моральних принципів обумовлено тим, що правові норми не можуть всебічно регулювати поведінку правоохоронця. Особливу увагу підвищенню моральної складової в діяльності правоохоронних органів приділила Рада Європи. Обговорення цієї теми на міжнародному рівні обумовлено тим, що на основі етики вирішуються питання взаємозв'язку цілей, засобів і результатів роботи у будь-якій сфері суспільної безпеки, морального виправдання застосування засобів примусу у боротьбі із злочинністю, забезпечення прав і свобод людини з позиції моральних цінностей.

Гуманізм як моральний принцип є основоположним, він пронизує усі галузі права і визначає усі норми моралі. Сутність гуманізму полягає у визнанні людини найвищою цінністю, повазі до її гідності та розуму, світоглядною основою гуманізму є пріоритет прав і свобод людини над іншими цінностями. Гуманізм є підґрунтям усієї системи морально-правових відносин у сфері правоохоронної діяльності.

Професійні інтереси правоохоронців невід'ємні від інтересів усього суспільства. У той же час особливі умови роботи змушують їх здійснювати ряд дій, які не застосовуються

у звичайних суспільних відносинах і пов'язані з необхідністю боротьби зі злочинністю.

Принцип справедливості є важливим принципом професійної моралі співробітника національної поліції. У загальному розумінні справедливість передбачає рівні права громадян перед законом, співвідношення між практичною діяльністю правоохоронців та їх службовим становищем, особистими заслугами та суспільним визнанням, правами і обов'язками. Величезна роль цього принципу полягає у запобіганні можливості злочинного збагачення, протекціонізму, незаслуженої привілейованості.

Особливого значення набуває усвідомлення співробітником Національної поліції службового обов'язку, яке включає в себе правильну орієнтацію у визначенні конкретних моральних цінностей при здійсненні тих чи інших дій.

Окреслені морально-етичні принципи є переломленням загальних моральних принципів у специфічній сфері правоохоронної діяльності. Перелік цих принципів не є вичерпним, він може змінюватися під впливом права, яке активно впливає на розвиток моралі. У свою чергу, удосконалення моральних засад суспільства суттєво впливає на застосування та реалізацію правових норм, що регламентують діяльність правоохоронних органів.

Одним із принципів діяльності правоохоронних органів у Законі «Про Національну поліцію» проголошено принцип політичної нейтральності, що обумовлено необхідністю неупередженості поліцейських, належного і законного виконання ними своїх обов'язків при однаковому дотриманні прав усіх громадян.

До принципів діяльності Національної поліції Закон також відносить відкритість і прозорість, які відображають різні аспекти доступності для суспільства інформації про організацію та діяльність поліції. Зміст цих принципів розкривається у публічній діяльності, у постійному інформуванні органів публічної влади та громадськості про діяльність Національної

поліції, забезпеченні доступу до наявної в неї публічної інформації та до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єфімов В. В. Щодо окремих аспектів реформування органів внутрішніх справ / В. В. Єфімов // Реформування органів внутрішніх справ : проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід) : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 28–29 березня 2014 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2014. – С. 32–36.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Національної поліції. Закон України від 10 листопада 2015 року № 766-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/766-19>.

3. Сердюк І.В. Деякі питання інтеграції інформаційного законодавства в умовах глобального інформаційного суспільства / І.В. Сердюк // Публічне право. – 2017 – №4. – С.200-207.

4. Статус поліції : міжнародні стандарти і зарбіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. – К. : Москаленко О.М., 2013. – 588 с.

5. Чим відрізнятиметься нова поліція : головні факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lviv.vgorode.ua/news/sobytyia/263243-chymvidrizniatymetsia-nova-politsiia-holovni-fakty>.